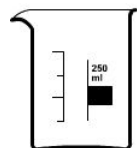

**Substancje i ich
przemiany**

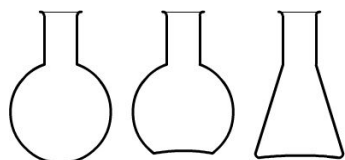
Zadanie 1

Nazwij szkło i sprzęt laboratoryjny

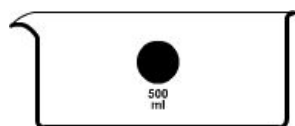
...zlewka...

.....

...kolba....

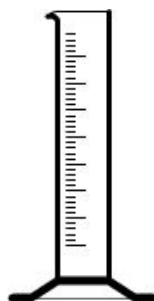
.....

kryształiz

ator.....

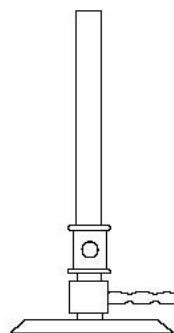
.....

cylinder

miarowy.....

.....

palnik

gazowy.....

.....

...pipeta...

.....

moździerz

porcelano

wy.....

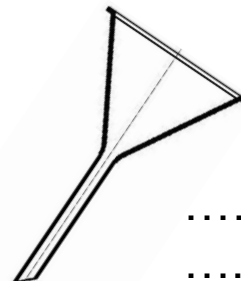
.....

...próbówk

a.....

.....

...lejek....

.....

..łyżka do spalań

.....

Zadanie 2

Uzupełnij tabelkę, wpisując właściwości wymienionych substancji

Nazwa substancji	Stan skupienia w temperaturze pokojowej	Barwa	Zapach	Smak	Inne cechy	metal/ niemetal/ związek chemiczny
miedź	ciało stałe	ruda	bezwonny	-	połysk, przewodzi prąd i ciepło	metal
ocet	ciecz	bezbarwny	specyficzny, duszący	kwaśny	dobrze miesza się z wodą	związek chemiczny
wodór	gaz	bezbarwny	bezwonny	-	palny	niemetal
cukier	ciało stałe	bezbarwny	bezwonny	słodki	rozpuszcza się w wodzie	związek chemiczny

Zadanie 3

Na podstawie opisów rozpoznaj substancje

- A. Ma postać krystaliczną, rozpuszcza się w wodzie.
Jest najpopularniejszą przyprawą kuchenną. Spożywana w nadmiarze może być przyczyną poważnych schorzeń m.in. nadciśnienia tętniczego.

sól

- B. Ma budowę krystaliczną. Dobrze rozpuszcza się w wodzie.
Jest używany do zakwaszania potraw zamiast szkodliwego dla zdrowia octu.

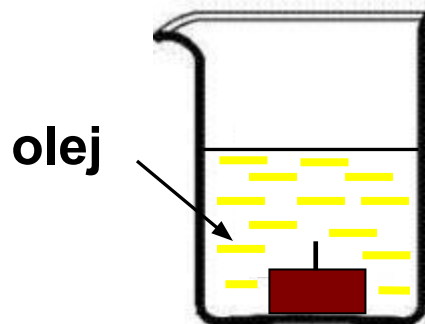
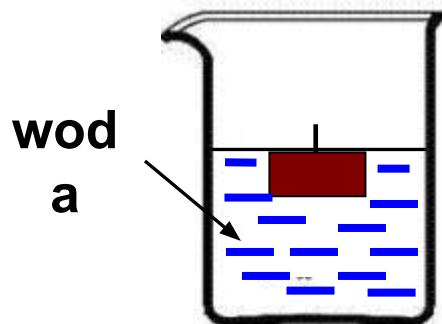
kwasek
cytrynowy

- C. Ma gazowy stan skupienia, jest żółtozielonej barwy i ma ostry zapach. Bywa używany do odkażania wody, np.w basenach

chlo
r

Zadanie 4

Na podstawie położenia świeczki w wodzie i oleju podkreśl właściwe odpowiedzi.

Woda ma mniejszą / większą gęstość od świeczki.

Olej ma mniejszą / większą gęstość od świeczki.

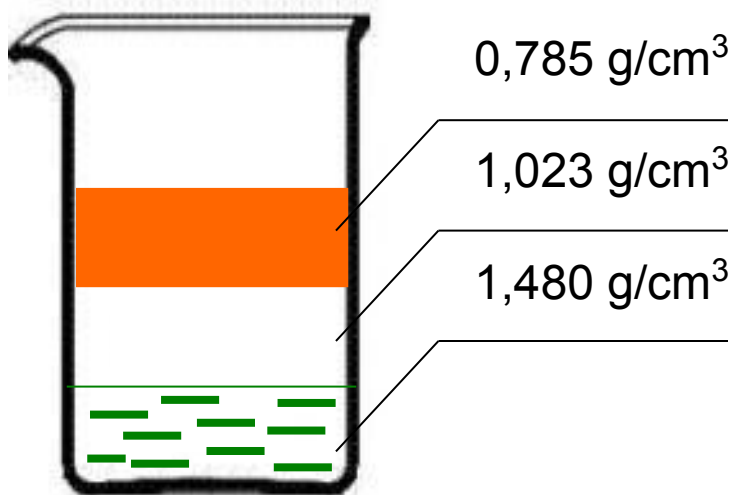
Olej ma mniejszą / większą gęstość od wody.

Zadanie 5

W zlewce znajdują się trzy niemieszające się ciecze o gęstościach:

- I. $0,785 \text{ g/cm}^3$
- II. $1,023 \text{ g/cm}^3$
- III. $1,480 \text{ g/cm}^3$

Wpisz na liniach wartości gęstości odpowiadające poszczególnym cieczom.

Zadanie 6

Oblicz gęstość kostki wykonanej z glinu o masie 5,4 g i objętości 2 cm^3 .

I. Dane:

$$m = 5,4 \text{ g}$$

$$V = 2 \text{ cm}^3$$

$$d = ?$$

II. Wzór na gęstość

$$d = \frac{m}{V}$$

III. Obliczenia

$$d = \frac{5,4 \text{ g}}{2 \text{ cm}^3} = 2,7 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$$

Zadanie 7

Uzupełnij tabelkę.

Czynność	Zjawisko fizyczne / Reakcja chemiczna
Utarcie kryształków cukru	Zjawisko fizyczne
Spalenie papieru	Reakcja chemiczna
Rdza na karoserii	Reakcja chemiczna
Wygięcia pręta aluminiowego	Zjawisko fizyczne
Kreda roztarta w moździerzu	Zjawisko fizyczne
Rozpuszczenie soli w wodzie	Zjawisko fizyczne
Parowanie wody	Zjawisko fizyczne
Białko ogrzewane w płomieniu palnika	Reakcja chemiczna
Sublimacja dwutlenku węgla	Zjawisko fizyczne
Oddychanie człowieka	Reakcja chemiczna

REAKCJA CHEMICZNA

Przemiana, w której wyniku **powstaje nowa substancja** o innych właściwościach.

ZJAWISKO FIZYCZNE

Przemiana, w której wyniku **nie powstaje żadna nowa** substancja, nie zmienia się rodzaj materii, tylko pewne właściwości np. stan skupienia, kształt.

Zadanie 8

Uzupełnij tabelkę

Przykład	Mieszanina jednorodna / niejednorodna	Sposób rozdzielania
Kwasek cytrynowy z wodą	jednorodna	krystalizacja
Sól rozdrobniona z siarką	niejednorodna	dodanie wody, sączenie, krystalizacja
Zmielony pieprz z cukrem	niejednorodna	dodanie wody, sączenie, krystalizacja
Kasza gryczana z kaszą manną	niejednorodna	sito
Siarka z opiłkami żelaza	niejednorodna	magnes
Woda z denaturatem	jednorodna	destylacja
Woda z mąką	niejednorodna	sączenie lub dekantacja
Woda z wiórkami drewna	niejednorodna	sączenie
Woda z benzyną	niejednorodna	rozdzielacz

MIESZANINA JEDNORODNA

Składników nie można zobaczyć gołym okiem, ani za pomocą prostych przyrządów optycznych.

MIESZANINA NIEJEDNORODNA

Składniki można zobaczyć gołym okiem lub za pomocą prostych przyrządów optycznych.

Nazwa pierwiastka	Symbol chemiczny	Metal / niemetal	gaz
Wodór	H	niemetal	gaz
Sód	Na	metal	_____
Potas	K	metal	_____
Magnez	Mg	metal	_____
Wapń	Ca	metal	_____
Żelazo	Fe	metal	_____
Miedź	Cu	metal	_____
Srebro	Ag	metal	_____
Złoto	Au	metal	_____
Cynk	Zn	metal	_____
Rtęć	Hg	metal	_____
Glin	Al	metal	_____
Węgiel	C	niemetal	_____
Krzem	Si	niemetal	_____
Cyna	Sn	metal	_____
Ołów	Pb	metal	_____
Azot	N	niemetal	gaz
Fosfor	P	niemetal	_____
Tlen	O	niemetal	gaz
Siarka	S	niemetal	_____
Chlor	Cl	niemetal	gaz

Zadanie 9

Uzupełnij tabelkę.

Zadanie 10

Zakwalifikuj podane substancje do odpowiedniej grupy

Nazwa	Niemetal	Metal	Związek chemiczny	Mieszanina jednorodna	Mieszanina niejednorodna
Sód		X			
Tlenek magnezu			X		
Woda			X		
Siarka	X				
Sól z wodą				X	
Ołów		X			
Stal				X	
Magnez		X			
Cyna		X			
Chlorek potasu			X		
Wapń		X			
Opiłki żelaza z solą					X
Tlenek siarki (IV)			X		
Alkohol z wodą				X	
Mosiądz				X	
Tlen	X				
Hel	X				
Azot	X				

Zadanie 11

Uzupełnij tabelkę

Nazwa	Stały składnik powietrza	Zmienny składnik powietrza
Tlen	✗	
Wodór		✗
Azot	✗	
Ksenon	✗	
Para wodna		✗
Hel	✗	
Zanieczyszczenia		✗
Tlenki azotu		✗
Neon	✗	
Argon	✗	
Tlenek węgla (IV)		✗

Składniki o stałej zawartości:

- ✓ tlen
- ✓ azot
- ✓ gazy szlachetne

					18
					2 He
					Hel
13	14	15	16	17	
5 B	6 C	7 N	8 O	9 F	10 Ne
Bor	Węgiel	Azot	Tlen	Fluor	Neon
13 Al	14 Si	15 P	16 S	17 Cl	18 Ar
Glin	Krzem	Fosfor	Siarka	Chlor	Argon
31 Ga	32 Ge	33 As	34 Se	35 Br	36 Kr
Gal	German	Arsen	Selen	Brom	Krypton
49 In	50 Sn	51 Sb	52 Te	53 I	54 Xe
Ind	Cyna	Antymon	Tellur	Jod	Ksenon
81 Tl	82 Pb	83 Bi	84 Po	85 At	86 Rn
Tal	Ółów	Bismut	Polon	Astat	Radon

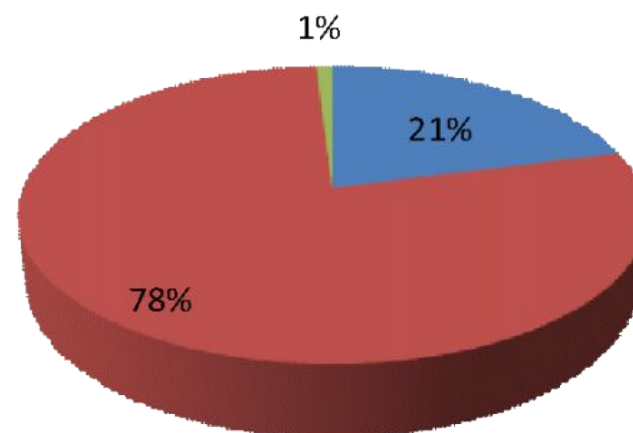
niemetale: gazy szlachetne

Zadanie 12

Podaj zawartość procentową stałych składników powietrza.

Azot	-	78
		%
<hr/>		
Tlen-		21
		%
<hr/>		
Gazy	-	
		1%
szlachetne		
<hr/>		

Zadanie 13

Oblicz objętość tlenu i azotu w pokoju o wymiarach: 5 m x 6 m x 3 m

I. Obliczamy objętość pokoju

$$V = 5 \text{ m} \times 6 \text{ m} \times 3 \text{ m} = 90 \text{ m}^3$$

II. Obliczamy objętość tlenu i azotu w pokoju

$$\text{Tlen} \quad 90 \text{ m}^3 \times 0,21 = 18,9 \text{ m}^3$$

$$\text{Azot} \quad 90 \text{ m}^3 \times 0,78 = 70,2 \text{ m}^3$$

Zawartość w powietrzu:

Tlenu – 21% = 0,21

Azotu – 78% = 0,78

Zadanie 14

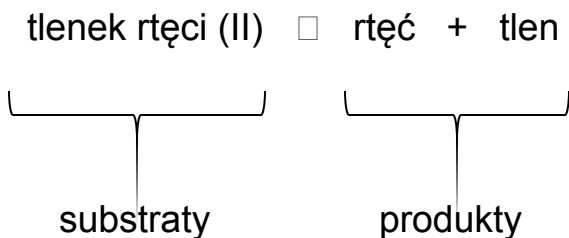
Tlen można otrzymać w reakcji rozkładu tlenku rtęci (II).

Narysuj schemat doświadczenia, napisz słownie przebieg reakcji chemicznej, zaznacz substraty, produkty. Sformułuj wniosek na podstawie obserwacji.

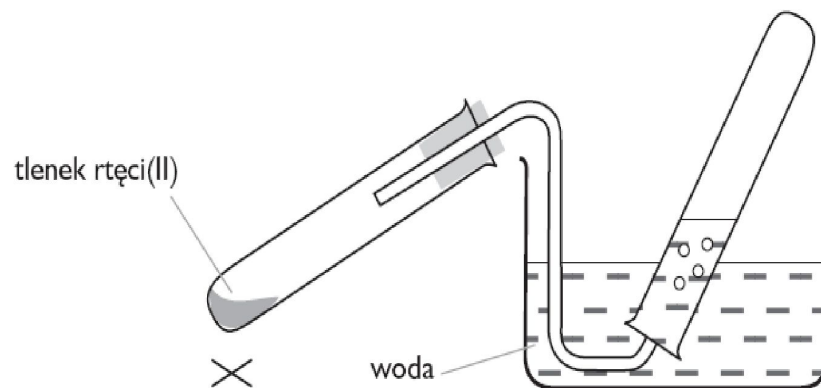
I. Obserwacja:

W wyniku ogrzewania wydziela się gaz, a na ściankach probówki pojawiają się krople srebrzystej cieczy. Tłące się łuczywo, umieszczone w probówce z wydzielonym gazem, zapala się jasnym płomieniem.

III. Równanie reakcji chemicznej:

II. Schemat doświadczenia:

IV. Wniosek:

W wyniku reakcji rozkładu tlenku rtęci (II) otrzymano metaliczną rtęć oraz tlen.

Zadanie 15

Zaznacz właściwości tlenu w temperaturze pokojowej:

- A. ciało stałe, bezwonne, praktycznie nierozpuszczalne w wodzie
- B. ciało ciekłe, bezwonne, dobrze rozpuszczalne w wodzie
- C. ciało gazowe, zapach specyficzny, słabo rozpuszczalne w wodzie
- D. gaz, bezwonny, słabo rozpuszczalny w wodzie

Zadanie 16

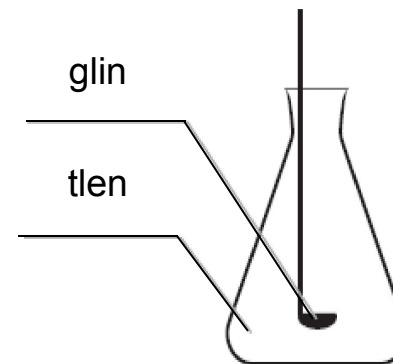

Do kolby stożkowej z tlenem wprowadzono na łyżce do spalań rozżarzony w płomieniu palnika pył glinowy. Wykonaj poniższe polecenia.

I. Obserwacja:

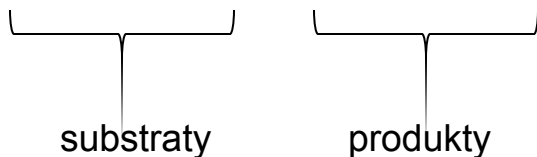
Glin pali się oślepiającym płomieniem. W wyniku reakcji chemicznej w kolbie powstała biała substancja.

II. Uzupełnij schemat doświadczenia:

III. Równanie reakcji chemicznej:

glin + tlen $\square$ tlenek glinu

IV. Wniosek:

W wyniku reakcji glinu z tlenem powstał tlenek glinu.

V. Typ reakcji:

Reakcja
syntezy

Zadanie 17   Uzupełnij luki.

A. wapń + tlen tlenek wapnia

Typ reakcji chemicznej: synteza
 Substraty: wapń, tlen
 Produkty: tlenek wapnia
 Reagenty: wapń, tlen, tlenek
 Pierwiastki: wapń, tlen
 Związki chemiczne: tlenek wapnia

B. tlenek wodoru wódór + tlen

Typ reakcji chemicznej: analiza
 Substraty: tlenek wodoru
 Produkty: wódór, tlen
 Reagenty: tlenek wodoru, wódór,
tlen
 Pierwiastki: wódór, tlen
 Związki chemiczne: tlenek wodoru

C. chlorek cynku + sól cynk + chlorek sodu

Typ reakcji chemicznej: wymian
a
 Substraty: chlorek cynku, sól
 Produkty: cynk, chlorek sodu
 Reagenty: chlorek cynku, sól, cynk, chlorek sodu
 Pierwiastki: cynk, sól
 Związki chemiczne: chlorek cynku, chlorek
sodu

D. tlenek wodoru + magnez tlenek magnezu + wódór

Typ reakcji chemicznej: wymian
a
 Substraty: tlenek wodoru; magnez
tlenek magnezu; wódór
 Produkty: tlenek wodoru, magnez, tlenek magnezu,
wódór
 Reagenty: magnez; wódór
 Pierwiastki: tlenek wodoru, tlenek
magnezu
 Związki chemiczne: .....

Zadanie 18

Przeczytaj zdania o azocie i wpisz literę P – prawda lub F – fałsz, zdania z błędami popraw.

F

Azot jest łatwo palny

..... Azot jest gazem niepalnym i nie podtrzymuje palenia.

F

Azot stanowi 50% objętościowych powietrza.

..... Azot stanowi 78% objętościowych powietrza.

P

Azot zaliczany jest do stałych składników powietrza.

F

Powietrze jest związkiem chemicznym tlenu i azotu.

..... Powietrze jest mieszaniną jednorodną tlenu i azotu.

F

Azot jest używany do produkcji kwasu siarkowodorowego.

..... Azot jest używany do produkcji kwasu azotowego (V).

F

Tlen i azot są jedynymi składnikami powietrza.

..... Tlen i azot nie są jedynymi składnikami powietrza.

P

Ciekły azot służy do szybkiego zamrażania.

Zadanie 19

Przekreśl błędne sformułowania w opisie tlenku węgla (IV).

Tlenek węgla (IV) ma wzór CO_2 / ~~CO~~ .

Tlenek węgla (IV) jest mieszaniną / związkiem chemicznym węgla i tlenu.

~~Ulega~~ / nie ulega reakcji spalania.

Jest gazem palnym / niepalnym.

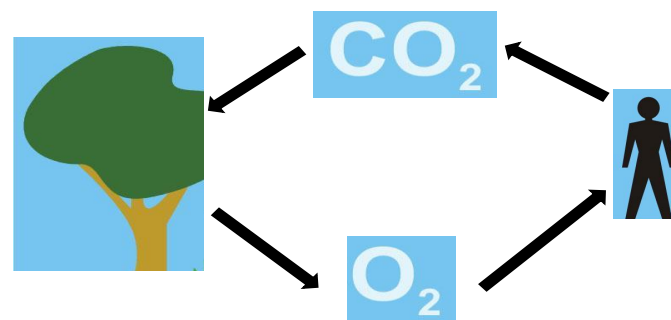
Jest bezbarwny / ma barwę białą.

Ma specyficzny zapach / jest bezwonny.

Powstaje / nie powstaje w procesie fotosyntezy.

Słabo / dobrze rozpuszcza się w wodzie tworząc wodę gazowaną.

Ma gęstość mniejszą / większą od powietrza.

Zadanie 20

Uzupełnij tabelkę.

Przykład	Reakcja egzoenergetyczna	Reakcja endoenergetyczna
Smażenie jajecznic		X
Spalanie siarki w tlenie	X	
Palenie się ogniska	X	
Spalanie węgla w tlenie	X	
Pieczenie ciasta		X
Rozkład tlenku rtęci (II)		X
Spalanie magnezu w parze wodnej		X
Gotowanie ryżu		X

Reakcja egzoenergetyczna

Reakcja chemiczna przebiegająca z wydzielaniem energii (wydziela się światło i ciepło).

Reakcja endoenergetyczna

Reakcja chemiczna, do której przebiegu konieczne jest stałe doprowadzanie energii.

Zadanie 21*

Napisz równania reakcji utleniania – redukcji i
zaznacz

utlenianie, redukcję, utleniacz, reduktor.

